

1. Манільська Декларація з світового туризму. – WTO: Madrid. – 1980.
2. Державна програма розвитку туризму на період 2001–2010 року.
3. Національна Доктрина розвитку освіти України в XXI столітті – К.: Шкільний світ. – 2001. – 23 с.
4. Зорин И.В. Образование и карьера в туризме: Учебное пособие. – М.: Сов. спорт, 2000. – 224 с.
5. Федорченко В.К., Мініч І.М. Туристський словник-довідник. К. – 2000.
6. Квартальнов В.А., Федорченко В.К. Туризм социальный: история и современность. – К.: Высшая школа. – 1989. – 85 с.
7. Кирилова А.Т., Волкова Л.А. Маркетинг у туризмі. Спб., 1996
8. Кульчицький С. Втрачаємо гроші на туризмі і чималі // Діло. - 2003. - № 34. - 7-14 вересня. - С.15.
9. Олійник О. Туризм в Україні має перспективи // Урядовий кур'єр. - 2001. - 25 лютого.
10. Федорченко В.К., Дворова Т.А. Історія туризму в Україні. - К., 2002.
11. Виноградська А. Розвиток українського туристичного бізнесу // Економіка. Фінанси. Право. - 2002. - ВІП. 5. - С.13-18.
12. Захаревич Н. Галузь як джерело прибутку та відпочинку: Туризм // Україна business. - 2002. - 8 серпня.
13. <http://www.tourism.gov.ua/>

УДК 338.483 (477.85)

Паламарюк М.Ю.

ГЕОГРАФІЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Чернівецька область володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом. В статті розглянуті природні, культурно-історичні та інфраструктурні ресурси, які є основою розвитку туризму і впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності.

Черновицкая область обладает значительным туристско-рекреационным потенциалом. В статье рассмотрены природные, культурно-исторические и инфраструктурные ресурсы, которые являются основой развития туризма и влияют на территориальную организацию рекреационной деятельности.

Chernivtsi region has significant tourism and recreational potential. Natural, cultural, historical and infrastructural resources, which are the basis of tourism development and impact on the territorial organization of recreational activities discussed in the article.

Вступ. Одним із стратегічних напрямків розвитку Чернівецької області є пріоритетне освоєння її рекреаційного потенціалу. Природно-ресурсний та історико-культурний потенціал області у поєднанні з вигідним географічним положенням є достатньо вагомою передумовою розвитку системи санаторно-курортного лікування, туризму і відпочинку, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземних туристів.

Постановка завдання. Рекреаційно-туристичний потенціал будь-якої території характеризується наявністю рекреаційних ресурсів, їх кількістю та різноманітністю. Область володіє значним потенціалом як природних рекреаційно-туристських ресурсів для здійснення рекреаційного туризму, так і культурно-історичних ресурсів для розвитку туристсько-екскурсійної

діяльності. Метою дослідження є аналіз кількісних та якісних показників туристичного потенціалу Чернівецької області, які є важливими об'єктивними передумовами розвитку рекреаційного комплексу даного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекреаційно-туристські ресурси – це об'єкти та явища природного, природно-антропогенного, соціального походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів і центрів, їх спеціалізацію та економічну ефективність [1].

Туристичні ресурси умовно можна поділити на три групи: природні, інфраструктурні, історико-культурні. Динамічний розвиток туристичної індустрії вимагає наявності всіх груп. Навіть при високих привабливих властивостях природних ресурсів без наявності комунікацій, засобів зв'язку, комунальної інфраструктури, просвітницьких закладів, пам'яток культури, мистецтва туристична діяльність для широкого кола споживачів неможлива [8].

Природний потенціал Чернівецької області представлений ландшафтними, водними, фауністичними, кліматичними, мінералогічними, спелеоресурсами.

Ландшафтні ресурси Чернівецької області утворюються з особливостей гірського рельєфу і займають 600 тис.га. Тут нараховується 310 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, серед яких національний природний парк «Вижницький», ландшафтні заказники «Бабинська стінка» (с.Бабин Кельменецького району) та «Прутська заплава» (на території сіл Тарасівці, Ванчиківці, Костичани, Драниця, Мамалига Новоселицького району), ландшафтний заповідник «Кадубівська стінка» (між селами Карбівці і Веренчанка Заставнівського району).

Серед природних рекреаційних ресурсів краю чільне місце посідають водні ресурси. В області – 76 річок довжиною понад 10 км. Найбільшими з них є ріки Дністер (290 км), Прут (128 км), Сірет (113 км). Перспективними для рекреаційного використання є водоспади «Фалинецький» (с.Дорошівці Заставнівського району) та «Кулівецький» (с.Кулівці Заставнівського району), джерело «Черешенька» (с.Черешенька Вижницького району), урочище «Лісове озеро» (біля смт.Глибока), Ржавинецьке болото (с.Ржавинці Заставнівського району), озеро «Гірське око» (перевал Німчич).

Фауністичні ресурси представлені надзвичайно цікавим у рекреаційному відношенні тваринним світом, який налічує 303 види, які включають 50 видів риб, 17 видів земноводних та 12 видів плазунів. На території області створені орнітологічні заказники «Дністровський» (с.Бабин Заставнівського району) та «Драницький» (с.Драниця Новоселицького району), зоологічний заказник «Зубровиця» (с.Банилів-Підгірний Сторожинецького району), іхтіологічні заказники «Репуженські

острови» (с.Репужинці Заставнівського району) та «Бернівський острів» (с.Бернове Кельменецького району).

Кліматичні умови сприяють використанню рекреаційних можливостей краю протягом 9-10 місяців на рік. В цілому клімат помірно-континентальний, м'який, вологий. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (у горах), тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Буковини встановлюється так званий «період комфорту», найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія [6].

Спелеоресурси Північної Буковини мають велике пізнавальне та естетичне значення. Серед них виділяються печери «Баламутівська» та «Пісочниця» (с.Баламутівка Заставнівського району), «Скитська» (с.Звенячин Заставнівського району), «Піонерка» (с.Погорілівка Заставнівського району), «Попелюшка» (с.Подвірне Новоселицького району), «Руїна» (с.Юрківці Заставнівського району), «Фуштейка» (с.Погорілівка Заставнівського району), печера Довбуша (с.Виженка Вижницького району), триповерхова печера в урочищі «Довгий яр» (с.Погорілівка Заставнівського району), пам'ятка природи «Дихтинецька стінка» (с.Дихтинець Путильського району), урочище «Протяте каміння» (с.Виженка Вижницького району), скеля «Кам'яна багачка» (с.Усть-Путила Путильського району).

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. В області розвідано понад 60 родовищ мінеральних вод сульфатно-сірководневого типу, залізистих вод, сульфатно-хлоридно-натрієвих, сульфатно-кальцієво-натрієвих і гідрокарбонатно-натрієвих вод. З 15 родовищ здійснюється промисловий розлив столових і лікувальних вод: Буковинська, Брусницька, Кельменчанка, Хрещатик тощо. Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей, які характеризуються високими лікувальними властивостями: поблизу сіл Черешенька (Вижницький район), Костинці (Сторожинецький район), Брусниця (Кіцманський район), Щербинці (Новоселицький район) та Селянин (Путильський район).

Серед усіх ресурсів, які так чи інакше використовуються для потреб туризму, одне із найважливіших місць займають історико-культурні. Саме ця група туристичних ресурсів має у повній мірі такі специфічні особливості як екскурсійне значення, незалежність від кліматичних умов, атрактивність, мальовничість.

Статистичні дані засвідчують, що соціально-економічна ситуація Чернівецької області найбільш сприяє розвитку внутрішнього туризму, де вагому роль відіграють пізнавальні туристичні ресурси. Як правило, найбільше значення в такому випадку мають об'єкти історії та культури, які найчастіше представлені будівлями, що відображають історію

людського суспільства, звичаї місцевих жителів, економічні, соціальні, політичні відносини кожної з епох.

Історико-культурні рекреаційні ресурси - це пам'ятки культури, створені людиною, які мають суспільно-виховне значення, пізнавальний інтерес і можуть використовуватись для задоволення духовних потреб населення [1].

На туристичних маршрутах увагу туристів все більше привертають пам'ятки найдавнішої історії людства, зокрема, первісної археології. Вони поділяються на нерухомі (місця первісних стоянок, кургани, поховання тощо), а також рухомі (знаряддя праці, речі побуту, прикраси тощо), виявлені під час розкопок. Як правило, останні зберігаються в музеях, поповнюючи музейні експозиції.

За кількістю пам'яток первісної археології Чернівецька область займає одне із перших місць, але бракує практично діючих комфортабельних екотуристичних маршрутів, які б забезпечували вільне оглядове сприйняття туристами цих об'єктів у їх тісному взаємозв'язку з природним ландшафтом. Складовою частиною організації цих маршрутів є створення заповідників у місцях концентрації пам'яток первісної археології, обладнання і музеєфікація окремих пам'яток. На місці розкопок таких пам'яток, які мають велике наукове значення, потрібно створювати музеї під відкритим небом, де кожна пам'ятка археології повинна виступати як об'єкт музейного показу.

У наш час бурхливого розвитку індустрії міжнародного туризму важливого значення набуває фактор популяризації останніх досягнень науки, пам'яток історії та культури засобами туризму.

Туристичний потенціал Чернівецької області формується також за рахунок історичних та архітектурних пам'ятників, релігійних споруд, пам'яток культури та мистецтва тощо. Пам'ятки археології включають городище доскіфського часу «Турецький вал» (с.Кам'янка Глибоцького району), рештки поселень Трипільської культури, городищ і селищ часів Київської Русі (на території сіл Кулішівка і Вітрянка Сокирянського району), п'ять пізньопалеолітичних стоянок, поселень Трипільської та Черняхівської культур (біля с.Волошкове Сокирянського району), 20 археологічних пам'яток (с.Мамаївці Кіцманського району), два слов'янських городища VIII-X ст. (с.Ревно Кіцманського району), скарб римських монет II ст. н.е. (с.Банилів Вижницького району), рештки найдавнішої в Україні людської оселі середнього палеоліту з кісток мамонта (с.Братанівка Сокирянського району).

Серед пам'яток архітектури найцікавішими є кам'яна церква Різдва Богородиці (с.Байраки Герцаївського району), палац Вільдбург (с.Вікно Заставнівського району), Миколаївська церква (с.Йорданешти Герцаївського району), дерев'яні вітряки (с.Недобоївці Хотинського району), Покровська церква та дзвіниця (с.Репужинці Заставнівського району), Воздвиженська церква (с.Підвальне Герцаївського району), кам'яна Іллінська церква з дзвіницею (с.Топорівці Новоселицького

району), Михайлівська церква (с.Петрашівка Герцаївського району), Святопокровська церква (м.Хотин), костюл Святої Анни та церква Святого Георгія (м.Сторожинець), палац Шабельмана (м.Хотин), церква Святого Василя (с.Конятин Путильського району), палац Манеску (с.Чортория Кіцманського району), Миколаївська церква із дзвіницею (с.Поляна Глибоцького району).

В області є велика кількість музеїв та меморіальних місць, пов'язаних з життям і творчістю видатних людей Буковини, зокрема музей-садиба Івана Миколайчука (с.Чортория Кіцманського району), художньо-меморіальний музей Георгія Гараса (м.Вашківці Вижницького району), літературно-меморіальний музей Хиждеу (с.Керстенці Хотинського району), літературно-меморіальний музей О.Кобилянської (с.Димка Глибоцького району), музей-садиба Юрія Федьковича (с.мт.Путила), літературний музей ім.Г.Асакі (м.Герца), музей майстра народної творчості О.Гасюк (м.Вижниця).

Тим не менше, значний історико-культурний потенціал району залишається на низькому рівні використання у рекреаційних цілях. Причини такого непривабливого становища полягають у тому, що не проведена паспортизація усіх об'єктів культурно-історичних пам'яток, значна кількість цих пам'яток перебувають у занедбаному стані, тому потребують реконструкції і відновлення, відповідного режиму збереження і охорони, не розроблена законодавча і правова основа для заохочення меценатства і благодійництва з метою залучення коштів для розвитку культурно-історичної рекреації, відсутня належна реклама і пропаганда історико-культурних пам'яток.

Найголовнішим в ефективному використанні рекреаційних ресурсів є наявність туристичної інфраструктури. З погляду організації інфраструктурного забезпечення рекреаційного процесу, одне з ключових місць належить транспортній системі. Протяжність залізничних шляхів складає 421км. Довжина автомобільних доріг в Чернівецькій області становить 2868,5тис.км, з яких 84% мають тверде покриття. Незважаючи на гірський рельєф та відсутність великих міст, щільність автомобільних доріг державного обласного та місцевого значення становить у середньому по області 0,35 м/км².

Висновки. Отже, область має достатньо високий природно-рекреаційний потенціал для створення високоефективних рекреаційно-туристичних зон; є всі необхідні умови для їх розвитку, розширення вже існуючої екологічної мережі, що використовуються у багатьох напрямках туризму, особливо це актуально для екологічного, сільського туризму. Варто відзначити, що територія жодного із районів області не включає в себе непридатні для туризму землі. Це сприяє створенню високоефективних рекреаційних туристичних зон міжнародного класу.

Аналізуючи кількісні та якісні показники рекреаційно-туристичного потенціалу, можна констатувати той факт, що Чернівецька область має потужну базу для функціонування всіх видів туризму та санаторно-

курортного оздоровлення. Прискорене освоєння рекреаційного потенціалу з орієнтацією на сучасні тенденції розвитку туризму у світі, неминуче ініціюватиме зрушення в інших сферах – сільському господарстві, промисловості, екології і тим самим будуть створені сприятливі умови для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня життя, формування сприятливого ринкового середовища. У Чернівецькій області розвитку рекреації і туризму повинно надаватися першочергове значення, вони мають стати пріоритетною сферою перспективного розвитку господарства.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. – 395с.
2. Гетьман В. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2002. - №35 (280). – С.4-8.
3. Євдокименко В.К., Садова У. Я., Шевчук Л.Т. Соціальна інфраструктура Карпатського регіону: пошук перспектив розвитку. – Чернівці: Прут, 1995. — 80 с.
4. Іванух Р. Стратегічні проблеми розвитку рекреаційно -туристичного комплексу України// Економіка України. 1993. - №1. - с. 65 -66.
5. Кравцов В. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах// Економіка України. - 1993- №1. - с. 57 -62.
6. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300с.
7. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / Мацола В.І. – Львів, 1995. - 259с.
8. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник / За ред. проф. І.М. Школи – Чернівці, 2003. – 596 с.

УДК 477.82

Юровчик В.Г.

АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Проведене дослідження розвитку всіх напрямів рекреації у Волинській області. Досліджена можливість подальшої організації рекреаційної діяльності з урахуванням використання наявних природних рекреаційних ресурсів. Охарактеризовані об'єкти природно-заповідного фонду Волинської області. Виявлені напрямки, завдання щодо охорони, використання та розвитку ПЗФ Волинської області.

Ключові слова: рекреація, відпочинок, природно-заповідний фонд, санаторій, туризм.

Проведено исследование развития всех направлений рекреации в Волынской области. Исследована возможность последующей организации рекреационной деятельности с учетом использования имеющихся природных рекреационных ресурсов. Охарактеризованы объекты естественно заповедного фонда Волынской области. Обнаружены направления, задания относительно охраны, использования и развития ПЗФ Волынской области.

Ключевые слова: рекреация, отдых, естественно заповедный фонд, санаторий, туризм.

Research of development of all of directions of recreatsiya is conducted in the Volynskiy region. Possibility of subsequent organization of recreatsiynoi activity is investigational taking into account the use of present natural recreatsiynoi resources. The